

„Застава“ издава сваки дан двапут, а недељом
оштом и данима два недеље и свака једнаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи
лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот.

Поједини јутарњи бројеви стају
2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 кот. од сваке прете
оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Т. Чавића.
Администрација „Заставе“ налази се у кући где
је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају
2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Јутарњи лист.)

Издање „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Реч пред изборе.

Извипла је из штампе књига:
„Вођа кров саборске изборе за
1906. годину“. У тој је књизи:
Автономни програм српске на-
родне радикалне странке. Из-
борни ред са најновијим тумачењем саборског одбора. Прилог изборном реду. На почетку је подужи чланак Јаше Томића под насловом: Реч пред изборе. Из тог Томићевог чланка доносимо ова места:

Пред нама је наш народно-
црквени сабор. Треба да идемо
на изборе. Доцније ће наши
посланици морати да пробаве
неколико недеља у Карловци-
ма. А све то стаће нас још и
трошеа.

Вреди ли то?

Ено већ шире гласовз, како
је наша аутономија застарела
ствар. И докле ћемо већ да се
млатимо око ње? И питају: Зар
немамо других брига и пречих
послова? Ено нам, веле, опште
државне политике. Од ње зави-
си све, и само кроз та врата
можемо ући у боље стање.

Нисам ни ја против опште,
државне политике. Али ми се
смучи, кад видим гладну лиси-
цу како говори соколу: Остави
се тога. Шта си то удвоио? Та
то је ситно. А кад соко послу-
ша и остави, лукава лисица на-
срне тада право на онај „пре-
зрени валогја.“

Наше народне лисице нису
могле да отму од народа авто-
номију. Биле су слабе за то.
Јер кад наш народ осети, да
хоће да му што отму, он то
брани, па ма знао изгубити гла-
ву. Зато су почеле лисице дру-
гим начином. Хоће да нам о-
маловаже и огаде аутономију,
па да је ми сами бацамо. И го-
воре нам као оно малом детету
за шећер: „Остави то, дико мо-
ја, то је горко и „какнино“.

Је ли заиста наша народна
црквена аутономија баш тако
ситна и незнатна? Је ли заиста
застарело оно, за што се наш
народ борио вековима? Је ли
заиста постало баш тако ситно
оно, што је некада било велико?
— Да видимо!

У нашој народној црквеној
аутономији лежи огроман веков-
ни рад наших предака. У њој
је наш народна црква. У њој је
наша народна школа, у њој је
наше народно благо.

Наши су стари дили крв,
да би створили и очували ау-
тономију. И давали су на го-
миле благо на цркве, манасти-
ре и школе, а то је на опште
народне ствари. Аутономија је
најбољи доказ наше народне за-
једнице. Она и данас вежује Ср-
бе из Угарске и Србе из Хр-
ватске и Славоније. Наша на-
родна црквена аутономија обу-
хвата наше народне школе, обу-
хвата будућност народну. Наша
народна црквена аутономија сте-
кла нам је законито признање,
да смо народ. Она је узаконена

под именом: Српска народна
црквена аутономија.

Одбаците је! Омаловажите је!
Пустите нека то разграбе ли-
сице. Али никада то више стећи
нећете. Народ, који би био у
стању овакву тековину да ра-
спуди и пренебрегне, тај би
пропао. Доказао би, да је сазрео
да пропадне. Њега би само још
гурнули у бестраг, јер би по-
казао да нема ни духа, ни све-
сти, ни снаге.

Један је велики научењак
казао: Ми стојимо на плећима
наших предака. Истина
је. Када ми данас оремо плодне
њиве, тамо је и рад наших пре-
дака. Они су раскрчили пра-
шуме, исушили ритове. Онај
плуг којим оремо, није постао
само нашом заслугом. Да они
из старих давнина нису имали
неко рало, којим су парали зем-
љу, да њихови синови нису
створили што боље, не би нико
могао данас од једанпут да ство-
ри онај савршени плуг. Други
ће створити од овог још бољи.
Али ће томе другоме добро до-
ћи наш рад.

Видите дакле, да сви ми сто-
јимо на плећима наших старих.
Наша деца ће стајати на наши
плећи. Ми можемо само да раз-
вијамо, поправљамо, унапређу-
јемо нашу аутономију, али не
можемо и не смемо да је ома-
ловажимо. Када бисмо ми сипли
са плећа наших дедова, ми би-
смо се сурвали на земљу, по-
ломили бисмо кости и пропали
бисмо у прашину. Били бисмо
као онај лудак, који је испод
себе сасекао грану, на којој је
стојао.

Ниједан народ не може се
развијати по каквем измишље-
ним начинима. Он има свој пут
којим је пошао његов развитак.
Он може само тим путем на-
пред. Скрене ли с тог пута, из-
губи ли већу, он не може ви-
ше да се послужи са тековина-
ма својих старих. Он је онда
слаб и сам.

Ето дакле зашто ми не мо-
жемо да будемо бев аутономије
наше. Она је вевана са живо-
том нашим, са обичајима нашим,
са вером нашом, са будућно-
шћу нашом. Само скров поквар-
ен или скров глуп човек може
да потцени велики животни зна-
чај наше народно црквене ауто-
номије.

Ми имамо само један прави
пут у тој ствари. Негујемо нашу
аутономију, бринимо се о њој,
проширујемо је и развијајмо је.
Ето, то је гледиште српске на-
родне радикалне странке. Јер
вастати или ићи натраг, била
би нам смрт. Ми треба да се
пењемо на леђима својих пре-
дака све више, а не да заста-
немо или идемо на ниже.

Но има наша народна цр-
квена аутономија и своју еко-
номску страну. Те још како о-
громну. Наша аутономија ра-
сполаже преко стотина хи

љада јутара земље. Преко
34 хиљаде јутара имају само
наши манастири; преко 25 хи-
љада јутара ужива само српски
патријарх. Вредност свих 108
хиљада јутара земље процењена
је на 23 милијона круна.

Ми имамо 813 црква, 119
кућа на спрат, 1511 кућа при
земљи, 13743 просторија, а све
то вреди 40 милијона круна.
Имамо у аутономији права, по-
властица, покретнина у вредно-
сти од близу 5 милијона круна.
Имамо новаца, државних папи-
ра и драгоцености у вредности
од преко 21 милијона круна.
Укупна вредност свега онога,
што поседујемо а потпада под
нашу аутономију, процењена је
на преко 90 милијона круна.

Осим тога спадају у круг
наше аутономије 666 црквених
општина, 715 парохија, 27 ма-
настира, 7 епархија са својим
управама, 9 просветних завода,
дјакље имамо 859 школа, у који-
ма је наставни језик српски и
имамо исто толико учитељских
снага. Од тих школа је 459 ве-
роисповедних и 400 комуналних.

Питамо: је ли наша српска
народна црквена аутономија баш
тако ситна ствар? И је ли за-
старела? И да ли заслужује да
буде исмејан сваки онај, који се
брине о њој?

Томић оцењује рад радикал-
не странке на мајском сабору,
оцењује рад саборског одбора и
тражи за радикале поверење.
Чланак завршује овако:

Народ мора решити, коме ће
се приволети царству. Мора по-
кавати, да зна шта хоће. Ја сам
писао пред мајски сабор, а ве-
лико то и сад: „Ако наш народ
има живота и будућности, он
мора поћи сталним правцем. Не
сме и тамо и овамо а ни тамо
ни онамо. Народ мора повере-
ње своје и веру своју да по-
клони једној странци. Мора да
јој даде снаге, да постане јака,
да може што урадити и да сва-
ка рачуна с том странком као
са заступником народа. Ако то-
га нема — цео народни живот
биће бев правца, биће натезање.“

Народ је 1902 год. покло-
нио већину српској народној ра-
дикалној странци, и наш је жи-
вот постао здравији, свежији.
Почели су сви да рачунају с
нама као са снагом, као са на-
родносном целином, која зна
шта хоће, а има и снаге да то
брани.

Српска народна радикална
странка данас је већ толико у-
радила, да сме са отвореним че-
лом изаћи пред народ и искати
повећано поверење. И онда ће
наше ствари поћи на боље.

Дакле на посао. Сваки нека
учини што год може. Не по-
зивам се на Лазареву клетву.
Било би срамота. Онда се тра-
жила крв, све... И било је не-
кад времена, кад су у одбрани
наше аутономије гинули наши
свештеници на олтарима. Било

је, кад се за веру гинуло на
коцу... Данас? Данас не треба
друго, но да Србин не омало-
важава прошлост и будућност.
Данас треба да метне руку на
срце, да оде на биралиште и
гласа по савести.

Ако то не можемо, заслужи-
ли смо да будемо последњи.

„Нови Србобран“ се срди.

Ми смо недавно изнели у
„Застави“, да су самосталци у
Срему јивневерили и свој про-
грам и народну ствар, јер су се
прошле епархијске скупштине
слизали са патријархом Георги-
јем. „Новом Србобрану“ је
криво што смо ми то изнели.
Ми то разумемо, али му не мо-
жемо помоћи. Ми смо били ду-
жни да подсетимо народ на то,
да га нико не обмане и по дру-
ги пут, јер су прошлких избо-
ра гласали и они за самосталце
у Срему, који се никако не сла-
жу са политиком патријарха Ге-
оргија и који се нису надали
да ће се самосталци здружити с
патријархом.

Дакле смо имали јака узро-
ка, што смо то изнели. А „Но-
ви Србобран“ најбоље зна, ко-
лико је нама одвратно да гово-
римо с њиме. Он зна да га о-
стављамо и по неколико неде-
ља да пише којешта, а једва му
кад одговоримо.

Има већ десетак дана, како
смо добили са више страна на-
вештај, како је уредник „Новог
Србобрана“ Светозар Прибиче-
вић на последњој седници „на-
родног школског савета“ на
велико изненађење свијета, па
и самог патријарха пољубио па-
тријарха Георгија у руку. То
до сад ни он није радио. Ово
би, као што неки мисле, био до-
каз, да је готов савез и за из-
боре за српски народни цркве-
ни сабор.

Ми ово износимо нарочито
зато, што „Нови Србобран“
прети. Завукао се иза леђа
српско-хрватске коалиције, па
прети њој. Он вели, како ми
тврдимо, да је патријарх Геор-
гије највећа српска несрећа. Али
Васа Маучевић и други само-
сталци су у савезу са том нај-
већом српском несрећом, па су
они ипак у једном елубу а са
радикалима [у клубу хрватско-
српске коалиције]. И „Нови Ср-
бобран“ пита, како ми можемо с
њима? И „Нови Србобран“ на
крају прети, да би наше кле-
вете могле да уздрмају темељ,
на којем стоји и наш политич-
ки положај.

Аха, ту лежи зец! Врло је
жалосно што „Нови Србобран“
у својој срдитој немоћи хоће и
српску-хрватску коалицију да
увуче у нашу рамирицу око
аутономије. Но нека се не узди
у то. Није опасно. Нисмо ми у
тој коалицији за љубав Свето-
зара Прибичевића или друге
које личности. Ми смо тамо због
начелних питања. И као што

се ми не допадамо некеме из коалиције, тако се неко не мора допасти ни нама. У програму коалиције нема ништа о нашој народној црквеној автономiji, а ту ћемо ми бранити против свакога, па био а не био члан хрватско-српске коалиције.

А сад на главно питање. Је ли Световар Прибићевић савезник патријарха Георгија то нека покаже скоро будућност. Она ће то решити.

Али је већ сад чудновато кад „Нови Србобран“ хоће да баца на нас оваку замку: Ако је патријарх Георгије рђав, а неки самосталци су савезници његови, онда радикали треба да иду напоље из хрватско-српске коалиције, јер су тамо и они савезници самосталски. То би значило:

Или напоље из српско-хрватске коалиције, или престаните нападати патријарха Георгија. Је ли то?

Или се прашите? Таква писања су смешна. Него кад се опет Световар Прибићевић састане са патријархом Георгијем нека га пољуби у руку и повдрави лепо с наше стране, а нека му каже, да ми не мислимо због њега ићи из хрватско-српске коалиције.

Терајте га напоље!

Ђорђе Поповић, главни школки референт, отпутовао је у темишварску епархију да мути. Он тамо иде под лажном обрачком, али је верна слуга патријарха Георгија.

Ништа ми небисмо писали о њему, кад би се он показао ко је и какав је. Али он хоће да се ушуња у куће радикала, да их као пријатеље њихов мучки и с леђа нападне. Зато кад коме радикалу дође, нека га истера напоље.

Ђорђе Поповић уређује званичан „Школки Лист“. Тамо је јутрос изашао његов чланак, у коме тражи, да учитељи створе „учитељску странку“. Хоће да учитељи саопште своје захтеве и радикалној и самосталној странци, па да помажу бајаги ону, која им више даје. Која више даје школи и која хоће да изабере више учитеља и то баш оних учитеља, које тражи школки референт.

Види га само! Та зна он, шта мисле наше странке у школском питању. Оне имају своје програме, па шта ће ту сад погодбе? Која би странка сад пред изборе изменила програм изборне користи ради, то би била жалосна странка. Али није то! Он хоће да тражи, колико учитеља морају да бирају радикали у сабор и које морају да бирају. Зна он и његов госа, да радикали неће примити обавезу, да морају натуравати народу кандидате. Та он тражи политичке глупости од радикалне странке, да странка на то не пристане, па да би могао да поведе учитељство против радикала. А да лепше звони, бориће се под другом заставом, а не под патријарховом.

Ми смо тврдо уверени, да неће ни један учитељ, који је пријатељ свога народа, наићи таквим људима на лепак. Та не бори се Ђорђе Поповић за

учитеље. Он их брука, јер тражи, да се цепају од народа. Он злоупотребује учитеље и њихову ствар, јер му је циљ, да по налогу патријарха Георгија одведе на препреден начин и учитеље и што више народа од радикалне странке.

Приказујемо вам ту личицу, да је истерате напоље, ако ступи на праг ваш. Радикална странка неће ни да га види као овог савезника, нити хоће да даје за њега ма и једног гласа свога.

Изборна борба.

У лажу је плитко дно.

Боже мој, колико је пута „Браник“ писао како радикали неће сабора. И колико је пута писао, да радикали ометају сабор, јер су запели у саборски одбор, па би тамо да остану везито.

А где сад! Данас, кад је сазван сабор, „Браник“ види како ће испасти избори, па је окренуо бунду. Сад пише, како су радикали обијали прагове мађарске владе, да сазове сабор, али им је влада обещала сабора под условом, да морају бити попустљиви.

Данас смо задовољни што је сам „Браник“ утерао у лаж оно, што је годину и по дана стално писао, т. ј. да радикали неће сабора. А ускоро ће доћи време, кад ће „Браник“ утерати у лаж и ово што данас пише. Јер он увек лаже како му је згодније, и ту онда увек његова друга лаж убије прву, трећа лаж убије другу и т. д. Једно је само истина: Њему је зима и не допадају му се избори у зимње доба. Нек само остане за фуруном. Тамо и јесте његово место.

Управа српске народне радикалне странке сазвала је у Новом Саду за уторак уочи Арханђелов дана 7. (20.) новембра у 11 сати пре подне велики митрополијски збор српске народне радикалне странке.

Уочи тога дана сазвана је конференција управе у 8 сати у вече у уредништво „Заставе“.

А позвани су сви радикали, да у својим местима за времена рада за своју странку, да се међусобно посаветују, кога желе за свога посланика, те ће се после о томе коначно договорити са одбором, кога ће ради те цели изабрати народни збор.

Епархијски административни одбор бачки имао је јуче своју седницу, да одреди дан избора посланика за српски народно-црквени сабор у бачкој епархији. По решењу административног одбора избори у бачкој епархији одржаће се у понедељак 27. новембра (10. децембра.)

Хрватска и Славонија.

Странке на сабору.

Будимпештански листови имају вест из Загреба, да је „слободно удружење посланика, који стоје изван странака у среду у вече поново имало конференцију. На овој су већали, какво становиште ова група да заузме уопће у будуће и какво становиште у питању, која ће ускоро доћи на дневни ред у сабору. У извештају о тој конференцији каже се само толико, да

је у свима питањима постигнуто једногласно решење, али какво — не каже се. Веле, да то „удружење“ држи у тајности. Положај у сабору почеће се рашчишћавати тек по свршетку расправе о оверовљењу мандата — Тај извештај из Загреба важе даље, да један део Старчевићеве странке хоће да тражи, да се састави адреса, која би била одговор на краљев отпис, којим је отворио сабор. „Пештански Лојд“ вели, да ће на тај начин бити стављена на пробу саборска већина.

Штадлеров успех.

Београдска „Политика“ пише: Штадлер је опет успео да једну сироту муслиманку преведе у крило јединоспасавајуће римокатоличке цркве. Покрштена муслиманка звала се Молка Зулчић, а сада је добила име Марија. Мостарски муслимански опозициони лист „Мусават“ говори о овој појави, вели између осталог: „Ми одлучно позивамо надлежне да се изјасне: јесу ли у овом покрштењу изведене све формалности? Ипак знамо, да нам надлежни неће одговорити, јер не смеју дирати у рад Штадлеров, јер је Штадлер над њима, и тешко служби и ономе који се усуди мрднути проти свемоћног Штадлера!“ Ми опет понављамо: Што горе то боље!

Настрадали исељеници.

Осим других невоља, које чекају и прате исељенике у Америци, често се догађају и случајне несреће, при којима многи исељеник плати главом и остави своје кости далеко у туђини, далеко од родова својих отаца. Тако нам и сада јављају о једној несрећи, при којој су многи Срби, Руси и Пољаци платили главом. Код Валпареза сударио се воз, који је носио исељенике са једним теретним возом. Услед судара породи се ватра која је прождрила шест железничких кола. По извештају железничке управе од 167 исељеника погинуло је 40, а 35 је тешко рањених. Међутим новије брзојав из Чикага јавља, да је приликом те несреће код Валпареза погинуло 47 исељеника. Лешине погинулих потпуно су изгореле. Рањено је 38 особа и то тако тешко, да нема наде, да ће се који од њих подићи. Вовови, када се сударили, ишли су брзином од 40 километара на сат. Шесторо кола потпуно је искрхано и изгорело. Железничко особље је силне путнике извукло испод рушевина. Други се заглавили у рушевинама и на очиглед света, који се био искупио на месту, где се несрећа догодила, изгореше. Прекоиноћ је један воз донео 38 рањеника у Чикаго. Сродници исељеника и остали исељеници, нарочито Руси и Пољаци, хтедохе напасти на железничке чиновнике, за које држе, да су виновници ове несреће.

Конгрес пчелара у Срјби.

Прејуче је одржан у Београду у сали код Славије П. пчеларски конгрес, присуствовало је око 200 лица економа, пчелара и осталих приредника из Београда и унутрашњости, међу којима су били и изасланици из пчеларских друштава, из Руме, Карловаца и Вуковара. Не конгресу је донето решење: да се овласти управа пчеларско-воћарске задруге да спреми правила за савез

српских пчелара; да се умоли министар привреде да припреми закон о заштићавању и унапређењу пчеларства; да лист „Српска Чела“ буде орган савеза и да овај сваке године мора држати главну скупштину и конгрес. Јуче у подне сви учесници конгреса имали су банкет у Топчидеру.

Брзојави „Застави“.

Стigli 2 новембра.

Црногорска омладина ослобођена. Цетиње. Данас у подне је обласни суд ослободио од оптужбе црногорску омладину.

Векарле код краља.

Веч. Министар-председник био данас код краља. Састављен је одговор, који ће краљ одговорити на питања у делегацији.

НОВА КЊИГА

у очи нашег народног црквеног сабора.

Изашла је из штампе књига:

Вођа кроз саборске изборе.

(за 1906 годину.)

Садржај је ово:

- 1.) Реч пред изборе. Написао Јаша Томић.
- 2.) Автономни програм српске народне радикалне странке.
- 3.) Изборни ред са најновијом народном саборског одбора о спровођењу избора.
- 4.) Прилог изборном реду.

Књига ће бити готова сутра у СУВОТУ, а ми је штампамо у 10 хиљада примерака. Поручбине нека нам се одмах доставе, јер време жури. Књига ће изнети око 4 штампана табака. Цена 20 потура. Поручбине ваља слати на Косту Леру Нови Сад.

Код Косте Лере у Новом Саду могу се добити и све књиге: Мајски сабор (1902.) год. од Јаше Томића цена 40 пот. Горак шећер од Ј. Томића цена 10 потура.

Јесмо ли на добром путу? Од Ј. Томића. Цена 20 потура. Избор и право мађине. Од Јаше Томића. Цена 8 потура.

Црквено-опћинска уредба. Од поп-Воже. Цена 4 потуре.

Предлог за епархијску уредбу. Од поп-Воже. Цена 8 потура.

Митрополијска уредба. Од дра Жарка Миладиновића. Цена 8 потура.

Где год се не продаје мала „Застава“ по 2 потуре број молимо пријатеље, да нам вађу продавце.

СИМА ЈОРГОВИЋ

КОЛАЧАР (ЛЕНЦЕЛДЕР) У ВРШЦУ

потребује два добра раденика, који могу одма ступити. Првенство имају они, који су вични изради колача.

1. 1436 3-3

Нова радња готових одела

Панте Слава у Новом Саду, дунавска ул. бр. 36. добила је огроман избор најмодернијег јаног, јесењег и зимског одела за мушке, женске и децу.

Цене ниске и утврђене

1. 1325 21-